

ויש לשאלה זו השלכות גם בדיני ממונות; באופנים שונים בן נח לחייבו רק מצד דיני ישראל, אך לפי דיניהם הוא פטור — האם לדון את הנכרי באותם דינים בעד אחד ובדיין אחד, או שמא כפי דיני ישראל. (ע' באבן האול וחלקת יאב שם. וראה בספר פרקי מועדות — ח"ב עמ' 397 ואילך).

'בעולת בעל יש לה, נכנסה לחופה ולא נבעלה אין לה' — מזה מבואר נוסחתנו שבסיום ברכת האירוסין: 'מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקדושין' — שני אלו, חופה וקדושין, לא ניתנו לבני נח, שאין להם אלא בעולת בעל. רק לישראל בלבד, משום קדושתם, יש להם חופה וקדושין (עפ"י אבודרהם עמ' שנט).

דף נח

'אחות האב מן האם יוציא' — בדין שתהא מותרת כיון שאין לו שאר אב, שנאמר וזרמת סוסים זרמתם — אלא שבפירוש ריבתה אותה התורה, על כן יעזב איש את אביו — היינו אחות אביו לרבי אליעזר (ר"ן).

(ע"ב) 'עבד מותר באמו ומותר בבתו; יצא מכלל כותי ולכלל ישראל לא בא' — אפשר לפרש שכיון שיצא מכלל בן נח, דומה הוא לגר שמותר מדין תורה באמו, כיון שהוא כקטן שנולד ונותק הקשר בינו ובין קרוביו. אכן אולם אם נולד כעבד, שגם אמו היא שפחה — אפשר שאסור בה, כשם שבן נח אסור באמו. [ומה שמותר בבתו שנולדה לו לאחר שנעשה עבד — אפשר שסובר רב חסדא שבן נח מותר בבתו. והכי קיימא לן, שב"נ אסור באמו ומותר בבתו].
ואולם מדברי הרמב"ם (איסור"ב יד, יז) נראה שהעבד מותר גם באמו ובתו שנתקרבו אליו בהיותו עבד, לפי שהופקע מדין בן נח לענין איסורי עריות של קורבת משפחה (עפ"י חדושי ר' מאיר שמחה).
וכמו הרמב"ם כן כתב הרא"ז בפירושו. ואולם מחדושי הר"ן והרמ"ה משמע שאינו מותר אלא בקרובות הישנות, שהופקעה קרבתו אליהן בשעה שנעשה עבד.
ואף אם רב חסדא סובר שב"נ אסור בבתו, אפשר שמדבר בבתו שנולדה לו טרם נעשה עבד.

'בן נח שייחד שפחה לעבדו ובא עליה — נהרג עליה...' — רש"י (לעיל נו. עפ"י הסוגיא שם) פרש משום גזל. ואולם מדברי הרמב"ם (מלכים ט, ח) משמע שאין זה גזל כי מה שקנה עבד קנה רבו, אלא משום אישות נגעו בה, שהרי היא בעולת בעל. [וכן באשת יפת תואר שאמרו לעיל — אין שם ענין גזל לדעת הרמב"ם, שכל הנלקח במלחמה אין בו דין גזל, אלא משום שהיא בעולת בעל].
וכך משמע ממה שאמרו בגמרא 'מאימתי התרתה — משפרעה ראשה בשוק' — ואם משום גזל מן העבד, וכי מפני שפרעה ראשה בשוק פקע קנינו ממנה? אלא משמע שמתעם אישות נגעו בה (רדב"ז שם).

'אלא אמר רבא: בן נח שבא על אשת חברו שלא כדרכה פטור. מאי טעמא? באשתו ולא באשת חברו. ודבק ולא שלא כדרכה' — ודוקא אשת חברו הנכרי, אבל אשת איש מישראל מתחייב עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה (רמב"ם מלכים ט, ז).

וטעם הדבר, שהרי נתרבו מאיש איש (לעיל נז: ברש"י) לחייבם בעריות דידן, כנערה המאורסה, ואם כן יש לומר שהוא הדין לביאה שלא כדרכה, שבישראל הוקשה לכדרכה (כסף משנה שם). והוסיף לפי זה שכל שאר העריות מלבד אשת איש, חייב עליהן ב'נ שלא כדרכה, שהרי התרבו מ'איש איש' כישראל. ועוד, כיון ש'ודבק' דבוק עם 'אשתו', ולכן אין בכלל המיעוט אלא אשת חברו שלא כדרכה אך לא שאר עריות. ובוה מובן שנקטו בגמרא בדוקא 'אשת חברו' ולא כללו בסתם שאין בן נח חייב אלא בכדרכה. ולכאורה נראה דהיינו דוקא לחכמים, אבל לרבי מאיר לא נתרבו מ'איש איש'. אך יתכן שבשאר עריות שנצטוו עליהן מלבד אשת איש, ליכא מיעוט דשלא כדרכה. והקש שנאמר בישראל מגלה אף לב'נ דשלא כדרכה נחשב כדרכה. וצ"ע.

'אמר רבי חנינא: עכו"ם שהכה את ישראל חייב מיתה' — בחדושי הר"ן פרש שבית דין הורגים אותו, כבשאר מצוות בני נח. וצידד שהוא בכלל 'גזל'. אך כתב שמשמע בגמרא שדוקא כשהכה ישראל ולא שהכה גוי אחר (וצ"ב. וע"ע בערוך לנר). ואולם הרמב"ם כתב (מלכים י, 1) שחייב מיתה בידי שמים, ואינו נהרג בידי אדם. [וכטעמו שכתב בתשובה (קמט) על גוי העוסק בתורה, שכשאמרו 'חייב מיתה' משמע שאינו נהרג על כך בפועל, שאין זה מכלל ז' מצוות (וצ"ל לפי"ז שמה שדנו בסמוך אם נידון כגזל או בסקילה כנערה המאורסה, היינו בדין שמים ולא במיתת ב"ד)]. ע"ע חדושי אגדות מהרש"א; כסא רחמים לרבי רחמים חורי, ובהגהת הגר"מ מאווי שליט"א.

'אמר ריש לקיש: המגביה ידו על חברו, אע"פ שלא הכהו — נקרא רשע' — כשדבר רע נכנס לכלל מעשה בלי חשבון, הרי כאן גילוי של שליטת היצר על האדם. המגביה יד על חברו, כבר אין כעסו נשאר בלב אלא נכנס לכלל מעשה, אע"פ שלא היכה — נקרא רשע, כי הוא נמצא תחת שלטון היצר (עפ"י עלי שור ח"א עמ' קנב).

'עכו"ם ששבת חייב מיתה... אמר רבינא: אפילו שני בשבת... עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה' — הרמב"ם (מלכים י, ט ובשו"ת (בלאו) ח"א קמא. ודלא כמש"כ הר"ן נו). כתב שאין בית דין הורגים אותו, אלא מודיעים לו שחייבו מיתה. והקשה בחדושי הר"ן לפי זה מה מקשה הגמרא שייחשב עם ז' מצוות בני נח, והלא אינו דומה להן, שאינו נהרג? ויש לומר שקושית הגמרא היא לשיתת האומרים לעיל שאין חיוב מיתה בכל ז' מצוות, אלא בארבע בלבד. ועוד יש לומר שזה גופא כלול בתירוץ הגמרא, שכיון שאין אלו אלא 'עשה' — אינו נהרג עליהם ולכך אינם נמנים עם ז' המצוות (ערוך לנר). ויש מפרשים שגם לדעת הרמב"ם, לאחר שהודיעוהו שחייב מיתה והמשיך בשלו — נהרג (ע' חמרא וחיי ועוד).

— שיטת רש"י שנאסר עליהם שלא ייבטלו ממלאכה, אפילו בשביתה שאינה לשם חובה אלא מנוחה בעלמא. ואולם הרמב"ם כתב (מלכים י, ט): 'וכן עכו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשאהו לעצמו כמו שבת — חייב מיתה. ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו. כללו של דבר: אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע. ואם עסק בתורה, או שבת, או חדש דבר, מכין אותו ועונשין אותו ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה, אבל אינו נהרג'. ובארזו את שיטתו שלא נאסרה לו מנוחה בעלמא אלא כשעושה כן משום מצוה 'דתית' (עפ"י רמ"ה. וע' מהרש"א ביצה טז. ישראל קדושים עמ' 72).

ומה שאמרו 'אפילו שני בשבת' — כלומר, לא רק כששבת ב'שבת' שקבעו להם משום חק עבודה זרה שלהם, שודאי אסור לו משום אסור 'עבודת כוכבים', אלא אפילו כשבודה דת מלבו ושובת ביום אחר — אסור (כן פרש הרמ"ה. ונקט בדבריו ששבת יום הששי אצל הערבים לשם ע"ז — אסורה משום עכו"ם).

— כבר פלפלו רבות בספרי האחרונים כיצד האבות שמרו את השבת, כמו שאמרו רז"ל, והלא עד שלא ניתנה תורה הרי הם כדיון 'בני נח' — ע' בספר פרשת דרכים בארוכה; פנים יפות נח; חדושי הגר"ח על הש"ס (סי' תלה, עמ' רנז); שו"ת בנין ציון ח"א קכו-קכז, ועוד.

דף נט

עיונים באורים וציונים

'מניין שאפילו נכרי (כצ"ל, וכבע"ז ג) ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? תלמוד לומר אשר יעשה אתם האדם וחי בהם...' — 'ככהן גדול' — לאו דוקא, שהרי הכהן מצווה ועושה וזה אינו מצווה ועושה, אלא גזומא היא ולחשיבותא בעלמא נקט (תוס' הרי"ד ע"ז מהדו"ת). ומדובר כאן לענין כבוד בעלמא, אבל לענין המצוה להחיות ולהציל — ודאי ישראל עם הארץ קודם לגוי העוסק בתורה (ע' אגרות משה או"ח ח"ב לג, א).

לכאורה מקרא זה מדבר על קיום המצוות, ולא דוקא על לימוד תורה. ונראה לפי זה שיש לו שכר על שאר מצוות כאינו מצווה ועושה. אולם פשטות הדברים נראה שלא אמרו כן אלא ב'עוסק בתורה' — כלומר בלימודה. ואכן הנצי"ב (בפירושו לש"ס בב"ק לח, ובהעמק דבר) פרש כוונת הכתוב על לימוד התורה, ופרש 'אשר יעשה אתם' — המתעמק ומפרש דיוקי המקראות, זה קוררו מעשה.

וכן כתב להדיא בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א ג ושנה כח"ב ז. וכתב שאעפ"י שבמאירי וברדב"ז אין נראה כן — כנראה נפלה בהם טעות סופר, ואין לסמוך על כתבי יד שנמצאו), שלא אמרו אלא בלימוד תורה, אבל שאר מצוות אפילו כאינו מצווה ועושה אין לו שכר. ואינו דומה לקטן המקיים מצוות, לפי שאינו בקבלת התורה כלל. וכן משמע מדברי אבני נזר (חומ"מ פז ד"ה דהנה).

ואולם בספר אבי עזרי (קמא, ת"ת א, ג) נקט (עפ"י דברי הרמב"ם מלכים י, וע"ש בפירוש הרדב"ז) שאין חילוק בין תלמוד תורה לשאר מצוות שהעכו"ם מקיים, שיש בזה שכר כאינו מצווה ועושה.

וע' בבראשית רבה (מו, י) — מעשה בגויים שמלו עצמם וקבלו שכר על כך, ואפילו נדחה ונאמר שהיו מבני קטורה, הלא נחלקו הראשונים אם בני קטורה לדורות חייבים במילה. ומוכח מכאן לכאורה שאף בשאר מצוות מקבלים שכר כמי שאינו מצווה ועושה.

וכן משמע שהיא מעלה אצל בני נח, ממעשה דקטיעא בר שלום — בע"ז י: וב'גליוני הש"ס' שם עמד על כך, הלא כיון שלא נתגייר כיצד הותר לו למול ולחבול בעצמו. שו"ר שמפורש הדבר בתשובת הרמב"ם (קמח) אודות מילת גוי, שמקבל שכר על כך, אם עושה כן מפני מצות השי"ת [וצ"ע במה שכתב באגרות משה יו"ד ח"ב ז].

ונראה שבמצוות שכליות הכל מודים שמקבל שכר, וכמפורש בקדושין לא. לענין כבוד אב ואם בגוי. וכן לענין גדרים והקדשות (כדברי הרמב"ם בפירוש המשנה תרומות ג, ט) וכד'. ואפשר אף בכאלו שאין השכל מחייבם שבוה י"ל שהגוי מצווה בהם כמו שכתבו כמה ראשונים (ע' במצוין לעיל נו), אלא אף כל המצוות שיש להם טעם אנושי שכלי, הגוי מקבל על